

Omschakelen vraagt kennis

Verschillende organisaties kunnen ondernemers adviseren en begeleiden bij de omschakeling naar biologische productie

DLV

De advisering door DLV vindt plaats vanuit verschillende marktgroepen. Eén daarvan is de marktgroep biologische landbouw. Binnen deze marktgroep werken 13 gespecialiseerde adviseurs voor onder andere de sectoren melkveehouderij, fruitteelt, akkerbouw, vollegrondsgroenteteelt en glastuinbouw. Voor de andere sectoren wordt nauw samengewerkt met collega's uit andere units, zoals varkenshouderij en pluimvee. DLV heeft ruime ervaring

met de begeleiding en het optimaliseren van

biologische ketens en met stimulering en verbetering van de afzet. Op velerlei gebied kan de marktgroep biologische landbouw van DLV ondernemers van dienst zijn, zoals individuele begeleiding bij omschakeling, aanvragen van subsidies, regelgeving, bemestingsvraagstukken, Minas, teelttechniek zoals gewas- en rassenkeuze, grondbewerking en onkruidbestrijding.

DLV informeert ondernemers met de uitgave BIOvaria. Ondernemers kunnen zich hierop abonneren en blijven zo op de hoogte van de meest actuele zaken.

DLV wordt, naast individuele begeleiding, veelvuldig ingezet voor projecten, cursussen, lezingen, excursies en groepsbijeenkomsten.

Enkele grotere projecten van DLV bio-

logische landbouw: het vierjarige akkerbouw- en vollegrondstuinbouwproject BIOM, het project BIOVEEM in de melkveehouderij en, voor glastuinders, het project BOKAS. Vergelijkbare projecten zijn opgezet in de sectoren pluimvee, varkenshouderij, boom- en fruitteelt. In deze projecten wordt gewerkt aan verdere ontwikkeling van bestaande biologische bedrijven, maar ook aan omschakeling naar biologische productie.

In het project OiO, Onkruid in Omschakeling, staat niet-chemische onkruidbeheersing centraal. Opedane praktijkkennis wordt gebundeld in nog uit te brengen teeltbrochures.

Met de kennis en ervaring die binnen de DLV organisatie aanwezig is kan bijna op elke vraag een passend antwoord gevonden worden.

De marktgroep biologische landbouw werkt vanuit Horst, waar ook het secretariaat gevestigd is.

Meer informatie:

Telefoon 077 - 3984700.

Agro Eco

Marktgericht omschakelen naar biologische productie is het specialisme van Agro Eco.

Het Agro Eco team van 15 mensen kent de markt voor biologische producten, de kansen en bedreigingen daarin, maar ook de technische en economische mo-

gelijkheden op bedrijfsniveau. Er wordt nationaal en internationaal veel samen- gewerkt met specialisten om de klanten zo goed mogelijk van dienst te zijn. Een quick scan biedt voor € 225,- zicht op de mogelijkheden voor het eigen bedrijf. Een omschakelingsplan (circa € 750,-) geeft een technische en economische leidraad voor de om-

schakeling.

Agro Eco is al meer dan 15 jaar intensief betrokken bij het ontwikkelen van de productie en de markt voor biologische producten. Het bedrijf adviseert in binnen- en buitenland bij omschakeling, kwaliteitsbewaking, voorbereiding voor certificering en ontwikkeling van de markt.

Kernactiviteiten:

- Begeleiding bij omschakeling
- Ontwikkelen van productie- en afzetketens
- Uitvoeren van marktstudies
- Ontwikkelen van kwaliteitssystemen
- Projectmanagement
- Initiëren van nieuwe ontwikkelingen

Werkvelden en productgroepen:

Agro Eco adviseert op de volgende terreinen

- Melkvee-, varkens- en pluimveehouderij
- Akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt

- Glastuinbouw: groente- en bloemteelt
- Visteelt (aquacultuur) in gematigde en tropische klimaten
- Kruiden, specerijen en etherische oliën

Voorbeelden van lopende projecten:

Veeteelt: Stimulering omschakeling van bedrijven in de Gelderse Vallei; Mest als grondstof, waarbij veehouderij en akkerbouwbedrijven gekoppeld worden om biologische mest zo goed mogelijk te benutten.

Coördinatie van Biovar, een driejarige landelijk demonstratieproject biologische varkenshouderij, met demonstratiebedrijven, studieclubs, oriëntatie- en themadagen.

Fruitteelt: Het secretariaat van de landelijke telersvereniging Prisma wordt door Agro Eco beheerd. Een ketenregisseur werkt samen met o.a. PPO, DLV, Biofruit advies, Louis Bolk instituut en de handel aan versterking van de productie- en afzet van biologisch fruit.

Glastuinbouw: Een groot opkweekbedrijf en diverse tuinders worden begeleid bij de biologische teelt. Recent is een onderzoek verricht naar voorwaarden voor biologische glastuinbouw op projectlocaties.

Marketing: In opdracht van producenten, handel, industrie en overheden wordt voor verschillende productgroepen onderzoek gedaan naar ontwikkelingen in de Nederlandse en Europese markt.

Promotie: Binnen de ketenprojecten wordt veel aandacht besteed aan promotie voor het biologische product. Recent werden demonstraties op de winkelvloer georganiseerd in supermarkten voor zuivel, eieren en fruit.

Internationaal: In de tropen is Agro Eco al jaren actief om grote groepen boeren te adviseren in een biologische bedrijfsvoering, met afzet van een deel van de producten op de Europese markt, waardoor de inkomens van deze producten aanzienlijk verbeterd zijn. In Oost Europa en Rusland zijn

meerdere projecten gaande, meestal op het gebied van omschakeling van akkerbouw, veeteelt en fruitteelt zowel voor de lokale markt als de export. Opdrachtgevers zijn primaire producenten (organisaties), handel en verwerkingsbedrijven, organisaties voor natuur en milieu en dierenwelzijn, ontwikkelingsorganisaties en overheden.

Meer informatie:

Telefoon 0318 - 420405.

E-mail: office@agroeco.nl

Internet: www.agroeco.nl

NLTO

Om agrarische ondernemers die overwegen om te schakelen naar biologische landbouw te informeren geeft NLTO voor boeren uit het Noorden een boekje uit: *Biologisch, een bewuste keus*. Het boekje geeft informatie over praktische zaken die bij een omschakeling komen kijken, zoals de afzetkanalen die er zijn, de mogelijkheden voor financiering en de juiste weg naar een subsidiebijdrage.

Naast de vraag naar informatie is er behoefte aan belangenbehartiging, individueel advies en groepsgerichte activiteiten. NLTO heeft daarom een aantal jaren geleden de vakgroep Biologische Landbouw ingesteld. De belangenbehartigers op regionaal niveau, en via LTO Nederland ook op nationaal en internationaal niveau, bewaken de belangen van de biologische boer. Om de stimulering van biologische landbouw handen en voeten te geven, heeft de NLTO, samen met de provincies Groningen en Friesland, twee promotors aangesteld. Michiel Bus en Thom Krol functioneren als aanspreekpunt voor biologische boeren, boeren die willen omschakelen en organisaties die iets willen betekenen voor de biologische landbouw. De belangenbehartigers binnen NLTO wisselen kennis en ervaring uit met de specialisten biologische landbouw van NLTO-Advies en van NLTO-Projecten. Adviseurs van NLTO-Advies kijken, samen met de ondernemer, naar de persoonlijke en zakelijke kanten van het bedrijf en zetten de alternatieven voor de onderne-

mer op een rij. De kansen en voetangels van omschakeling naar biologische landbouw worden in kaart gebracht en nader uitgewerkt. De ondernemer krijgt zicht op het perspectief dat omschakeling naar biologische landbouw hem biedt en welke vervolgstappen op zijn bedrijf nodig zijn om van de omschakeling een persoonlijk en bedrijfs-economisch succes te maken.

NLTO-Projecten organiseert onder andere projecten om de afzet te stimuleren. Daarnaast organiseren de projectleiders verschillende groepsactiviteiten zoals studieclubs en vaktechnische bijeenkomsten. De expertise, opgedaan in deze projecten komt weer ten goede aan de leden van de NLTO via de vakgroep biologische landbouw.

Meer informatie:

Infolijn van de NLTO:

(0512) 305100 of via de promotors biologische landbouw.

Voor Groningen: Michiel Bus, telefoon 06 - 15068097.

Voor Friesland: Thom Krol, telefoon 0152 - 331367.

Of kijk op www.nlto.nl

LLTB

De Limburgse Land en Tuinbouw Bond stimuleert in samenwerking met de Provincie Limburg en NUBL agrarische ondernemers om zich te oriënteren op de biologische landbouw. Het projectbureau van LLTB Advies heeft hiervoor een programma opgezet en biedt ondernemers die geïnteresseerd zijn in de omschakeling naar een biologische bedrijfsvoering de volgende mogelijkheden om zich op deze omschakeling te oriënteren:

Informatieavonden en excursies

Geregeld worden informatieavonden of excursies naar biologische bedrijven georganiseerd. Hieraan zijn geen kosten verbonden.

Oriëntatiecursus

Oriëntatiecursussen worden georganiseerd voor de sectoren akkerbouw, tuinbouw, fruitteelt, boomteelt, champignonenteelt, glastuinbouw, varkenshouderij, melkveehouderij, gei- ➤

tenhouderij, pluimveehouderij.

De oriëntatiecursussen bestaan per sector uit vier tot vijf bijeenkomsten. Per sector komen aan de orde: Doelstellingen en kenmerken van biologische landbouw, economie, marktontwikkelingen, bodem en bemesting, voeding, diergezondheid, huisvesting, onkruidbestrijding, gewasbescherming en een excursie. Aansluitend wordt een omschakelplan gemaakt. De kosten voor deelname aan de oriëntatiecursus inclusief omschakelplan bedragen € 115,-.

Bedrijfsbezoeken

Op verzoek brengt een adviseur een bedrijfsbezoek om met de ondernemer vrijblijvend de mogelijkheden voor omschakeling op hoofdlijnen te bespreken. Kosten: € 170,-

Omschakelplannen

In een omschakelplan wordt gedetailleerd berekend en beschreven welke consequenties omschakeling naar een biologische bedrijfsvoering voor het bedrijf betekent, zowel economisch als teelttechnisch.

Kosten: € 397,50 (Bij deelname aan oriëntatiecursus gratis)

Studieclub

Voor omschakelaars en biologische ondernemers wordt een studieclub opgezet van waaruit een aantal themabijeenkomsten worden georganiseerd.

Meer informatie en aanmelding:

LLTB Advies, afdeling projectbegeleiding, Dirk Peters.

Telefoon: 0475 - 38 17 88

E-mail: dpeters@lltb.nl

GLTO Advies

GLTO Advies adviseert bedrijven bij de omschakeling van bedrijven naar een biologische bedrijfsvoering. Bij GLTO kunnen ondernemers terecht voor oriëntatie, advisering en begeleiding.

Bedrijfsoriëntatie

Een keukentafelgesprek waarbij de ondernemer geïnformeerd wordt over

biologisch-dynamische en ecologische landbouw, Skal, de omschakeling van grond en dieren, grondgebondenheid, de markt en financiële resultaten.

Bedrijfsbezoek. Bezoek aan een biologisch bedrijf in de buurt. Veel praktische informatie en tips van de biologisch werkende ondernemer.

Proeverijen. regionale voorlichtingsbijeenkomsten over de biologische landbouw waarbij Eko-hapjes kunnen worden geproefd.

EE-plan. hoe pakt biologisch produceren uit op het gebied van ecologie en economie? Het Economie/Ecologieplan geeft inzicht in de op het bedrijf te behalen biologische en gangbare bedrijfsresultaten in de komende vijf jaar. Studiegroepen. Leren van elkaar staat centraal in de studiegroepen voor melkvee- en varkenshouders. De groepen zijn regionaal en komen jaarlijks zes tot acht keer op de deelnemende bedrijven bijeen. Per bijeenkomst wordt een specifiek thema behandeld.

Subsidies. Biologische bedrijven kunnen gebruik maken van RSBP, Groenfinanciering en SAN (agrarisch natuurbeheer). GLTO Advies biedt hulp bij het aanvragen van deze subsidies.

Bedrijfsbegeleiding. Na oriëntatie en omschakeling wordt biologisch geproduceerd. Door bedrijfsbegeleiding op maat, in samenwerking met specifieke deskundigen, wordt met de ondernemer bepaald hoe een ander het best kan worden aangepakt.

Ook niet-GLTO leden kunnen van bovenstaande mogelijkheden gebruik maken.

Meer informatie:

Han Swienink, biologisch adviseur.

Telefoon: 0570 - 66 28 11,

E-mail: Hswienink@glto.nl

ZLTO

De Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) zet zich in voor alle ondernemende agrariërs in Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Gelderland, ook voor biologisch ondernemers en ondernemers die zich willen oriënteren op biologische landbouw.

In 2001 startte ZLTO met het project 'Biologisch ondernemen, stap in de groeiende markt'. Deelnemers oriënteren zich op biologische landbouw om te kijken of biologisch ondernemerschap bij hen past en of het iets is voor hun bedrijf. Het project biedt gangbare agrarische ondernemers uit alle sectoren oriëntatiecursussen, bedrijfsbezoek door adviseur biologische landbouw, individueel advies en omschakelplan, excursies naar biologische bedrijven en studiebijeenkomsten.

Komend najaar gaan de oriëntatiecursussen 'Biologisch ondernemen, stap in de groeiende markt' weer van start. Gepland zijn de volgende cursussen: biologische varkenshouderij, biologische melkveehouderij, biologische pluimveehouderij, biologische geitenhouderij, biologische vleesveehouderij, biologische fruitteelt, biologische akkerbouw / tuinbouw.

De oriëntatiecursussen bestaan uit minimaal vier bijeenkomsten van een dag. Per cursusgroep nemen maximaal vijftien ondernemers deel die omschakeling overwegen. Elke cursusdag bestaat uit een deel theorie (adviseurs en specialisten geven uitleg over markt, wet- en regelgeving, actuele ontwikkelingen) en een deel praktisch. Het praktijkonderdeel wordt verzorgd door ervaren biologisch ondernemers. Ter afsluiting volgt een bedrijfsexkursie.

Advies

Gespecialiseerde adviseurs van ZLTO staan klaar voor biologisch ondernemers, ondernemers die bezig zijn om te schakelen en ondernemers die zich oriënteren op biologische landbouw. Zij geven praktisch advies en voorlichting over biologische bedrijfsvoering en vervullen desgewenst de rol van sparring partner. Deelnemers aan het project krijgen een aanzienlijke korting voor individueel bedrijfsadvies.

Belangenbehartiging

De Werkgroep Biologische Landbouw van ZLTO zorgt ervoor dat de belangen van biologische boeren en tuinders worden behartigd. Een specialist biologische landbouw ondersteunt de

werkgroep en initieert projecten en andere activiteiten op het gebied van biologisch ondernemen.

Meer informatie

Belangstellenden kunnen een informatiepakket project aanvragen bij de ZLTO Informatielijn, telefoon 0900 - BELZLTO (0900 - 235 95 86).

E-mail: info@zto.nl. Internet:

www.zto.nl/biologischondernemen.

CBLF

In de jaren tachtig is door telers in Lelystad-Noord de Stichting Biologische Landbouw Flevoland opgericht om het draagvlak voor biologische landbouw te vergroten en professioneel voorlichting te kunnen geven aan ge-

ïnteresseerden. Op initiatief van deze Stichting werd in mei 1994 het Centrum Biologische Landbouw geopend, vanwaar de activiteiten georganiseerd worden.

Kennis

Boeren en tuinders die meer willen weten over biologische landbouw of overwegen om om te schakelen, kunnen deelnemen aan activiteiten van het driejarige project Over de Drempel. Dit project is ontwikkeld met de NLTO om omschakeling naar biologische productie en contacten tussen de biologische sector en de reguliere sector te stimuleren. Verspreid over heel Flevoland worden voorlichtingsbijeenkomsten en andere activiteiten georganiseerd. In principe zijn alle activiteiten van het project gratis en laagdrempelig.

Bedrijfsexcursies

Deze zomer zijn er een aantal bedrijfsexcursies.

Op 19 juni staat een avond-excursie voor agrarische vrouwen op het programma, opgave hiervoor is nog mogelijk. Tijdens deze excursie zullen we een biologisch akkerbouwbedrijf bezoeken en o.a. een rondleiding krijgen van de boerin.

Lezing

Speciaal voor Flevolandse afdelingen van de NLTO is een lezing ontwikkeld over omschakeling naar biologische landbouw. Het CBLF verzorgt de theoretische kant, terwijl een biologische boer uit de regio de praktische en sociale kant benaderd. Lezingen kunnen aangevraagd worden bij het Centrum Biologische Landbouw.

Landelijke biologische dag

Eind november zal er, net als vorig jaar, een landelijke informatiedag met bedrijvenmarkt en lezingen over mogelijkheden van biologische akker- en tuinbouw georganiseerd worden. Tientallen bedrijven en organisaties uit heel Nederland presenteren zich op de beurs en laten zien wie zij zijn en wat zij doen.

Dagprogramma

Het CBLF wordt bezocht door boeren en tuinders, handelaren en verwerkers, studenten en onderzoekers, politici en andere geïnteresseerden. Uit werkelijk de hele wereld komen zij naar het CBLF voor een dag- of middagprogramma over biologische landbouw in combinatie met een rondleiding op een bedrijf. De ligging midden in het biologisch landbouwgebied aan de Bronsweg in Lelystad is uniek en biedt vele mogelijkheden.

Meer informatie:

Centrum Biologische Landbouw Flevoland in Lelystad.

Telefoon: 0320 - 281222

Email: info@biologischelandbouw.org

NAJK

'Al die aandacht voor biologisch. Als of er iets mis is met gangbare producten!' Een veel gehoorde klacht, ook van NAJK-leden. Toch besteedt NAJK regelmatig aandacht aan biologische productie. In de belangenbehartiging, maar ook in cursussen en artikelen. Dagelijks bestuurder Nico van de Waart hierover: 'Natuurlijk is er niets mis met gangbare producten. Sterker nog: NAJK

zal zich voornamelijk blijven inzetten voor de ontwikkeling van gangbare bedrijven. Maar biologisch biedt voor een aantal jongeren betere kansen' meent Nico. 'Zo kon je in de vakpers afgelopen zomer lezen dat biologische melkveehouders met drie of vier ton quotum de afgelopen jaren aanzienlijk meer verdienen dan hun gangbare collega's. Voor akkerbouw geldt min of meer hetzelfde en de biologische varkenshouderij heeft dit jaar een flinke impuls gekregen.' Agrarische opvolgers staan tijdens een bedrijfsovername voortdurend voor de vraag welke kant ze in de toekomst op willen met het bedrijf.

NAJK vindt het belangrijk dat biologisch wordt

meegewogen als optie en is er van overtuigd dat biologische landbouw perspectief kan bieden aan jonge boeren. Het NAJK biedt daarom informatieve, praktische en gezellige activiteiten die nog eens niets kosten. Een overzicht:

Excursies naar de meest uiteenlopende biologische bedrijven van jonge ondernemers: biologische bollen-teelt, biologische melkveehouderij, biologische ijsmakerij met huisverkoop, biologische akkerbouw, biologische varkenshouderij.

Informatiebijeenkomsten op locatie en gericht op specifieke interesse: gras-klover beheer, bedrijfseconomische aspecten van de biologisch landbouw per sector, voeding, huisvesting, bouwplan, afzet en marktontwikkelingen. Aan bod komen onderwerpen die altijd nuttig en van toepassing zijn in de gangbare landbouw.

Intensieve en minder intensieve cursussen biologische melkveehouderij, varkenshouderij en akkerbouw.

Meer informatie:

Telefoon 030 - 27 69 869,

E-mail: Rhulsman@najk.nl.

Internet: www.najk.nl ■